

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

Nacionalna koalicija
za decentralizaciju

INDEKS ODRŽIVOSTI OCD 2015.

SRBIJA

19. IZDANJE - JUN 2016.

Grupa građana "Srbija u pokretu" angažovala je više od 200 aktivista na uličnim akcijama u 12 gradova u Srbiji, a jedna od njih je bila u Majdanepku koja se može videti na korici. Na ovim akcijama razgovaralo se sa građanima/kama o nedostacima postojećeg izbornog sistema u Srbiji i njegovim uticajem na njihove živote. Ključni problem je to što je više od 70 posto zemlje nedovoljno zastupljeno u Parlamentu skoro dve decenije, a sve zbog izuzetno lošeg izbornog sistema. Ulične akcije su deo zagovaračke inicijative "Stvar izbora", koju su započele grupe građana po celoj Srbiji kroz Nacionalnu koaliciju za decentralizaciju, Srbiji u pokretu i Media i reform centar Niš, delimično finansirane od strane USAID-a.

Fotografija Nacionalne koalicije za decentralizaciju. Tekst na mapi: "Šta mislite iz kojih gradova/opština su poslanici koji sede u Narodnoj skupštini? "

ŠTA JE INDEKS ODRŽIVOSTI?

Indeks održivosti organizacija civilnog društva (IO OCD) se koristi od 1997. godine za procenu održivosti OCD sektora. Indeks je razvijen od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) u partnerstvu sa lokalnim organizacijama u svakoj od zemalja u kojoj se sprovodi. Teritorijalno, Indeks se znatno proširio od svog uvođenja- počevši od 18 zemalja u regionu Evrope i Evroazije, do čak 60 zemalja koje sada pokriva u različitim regionima širom sveta. Koristeći standardne indikatore i prikupljajući podatke svake godine, IO OCD omogućava korisnicima da prate razvoj i identifikuju trendove u OCD sektoru u određenom vremenskom okviru, upoređujući različite zemlje i regione. Koristi se od strane OCD predstavnika, zagovarača, partnera u razvoju i akademika koji žele da prate međunarodne i regionalne trendove u sektoru civilnog društva i da prepoznaju zajedničke prepreke koje otežavaju održivost sektora, kao što su zakonsko okruženje, organizacioni kapacitet, finansijska održivost.

METODOLOGIJA

Indeks meri održivost OCD sektora svake zemlje, a zasniva se na sedam dimenzija: pravno okruženje, organizacioni kapacitet, finansijska održivost, zagovaranje, pružanje usluga, infrastruktura i slika u javnosti. Lokalni partneri IO OCD implementiraju ovaj proces u svakoj zemlji kroz organizovanje i vođenje raznovrsnog i reprezentativnog panela sa OCD ekspertima. Panelisti raspravljaju i ocenjuju sedam dimenzija za godinu koja se procenjuje i postižu konsenzus o ocenama koje odgovaraju svakoj dimenziji. Svaka dimenzija se meri na skali od 1 do 7, gde 1 označava veoma napredni nivo a 7 veoma nizak nivo razvijenosti. Na osnovu informacija koje dobiju na ekspertskom panelu, OCD partneri izrađuju narativni izveštaj.

Nacionalna koalicija za decentralizaciju već šestu godinu za redom u saradnji sa Američkom agencijom za međunarodni razvoj (USAID) sprovodi Indeks održivosti organizacija civilnog društva u Srbiji.

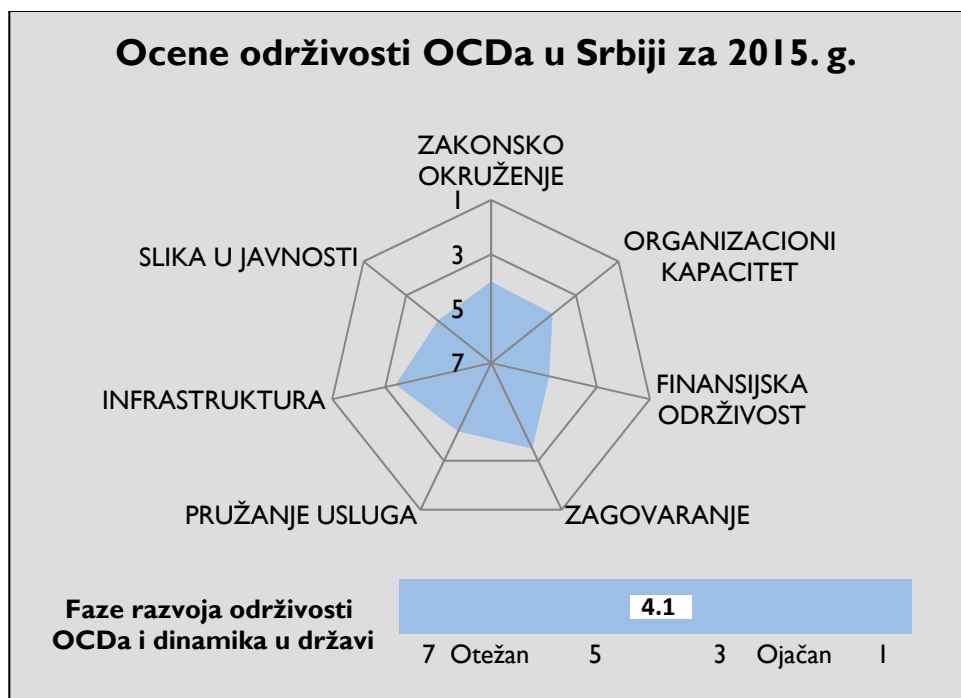
Za više informacija možete kontaktirati tim Nacionalne koalicije za decentralizaciju putem e-mail adrese info@decentralizacija.org.rs

Ceo izveštaj se može pročitati na: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>

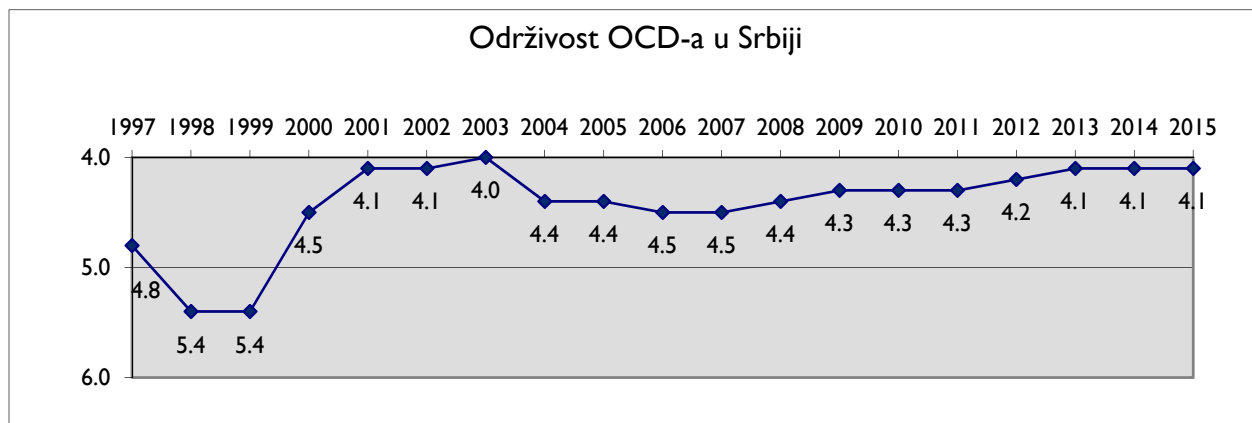

INDEKS ODRŽIVOSTI OCD 2015 – SRBIJA

MAJ 2016

ODRŽIVOST OCD-A: 4.1

Talasi izbeglica i migranata sa Bliskog istoka, naročito iz Sirije, dominirali su političkim i društvenim diskursom u Srbiji 2015. godine. Prema podacima Komesarijata za izbeglice i migracije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, registrovano je 577 995 izbeglica sa Bliskog istoka, a očekuje se da će ih biti i više. Javnost, mediji i OCD organizovali su humanitarne i druge akcije širom zemlje, kako bi pomogli izbeglicama. Sredinom 2015. godine Vlada je počela da primenjuje politiku podrške izbeglicama, čime je inicirala brojne servise podrške i postala regionalni zagovarač za prava izbeglica.

Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije za 2015. godinu prepoznaje “povećano učešće civilnog društva u procesu pridruživanja”. Kroz aktivnosti zagovaranja i praćenja, OCD sektor uspeo je da utiče na proces pregovora Srbije i Evropske unije u vezi Poglavlja 23 koje se odnosi na “pravdu, slobodu i bezbednost”.

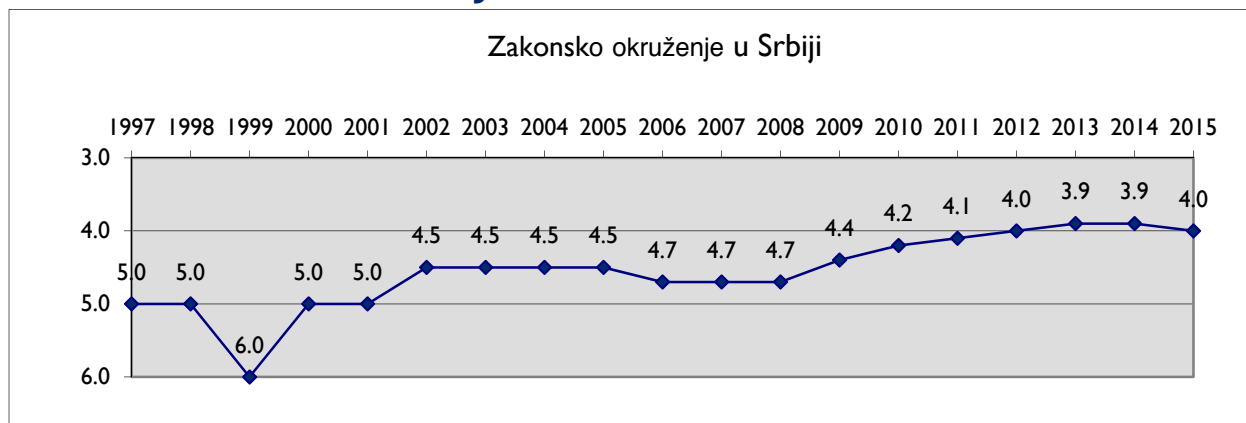
Civilno društvo pružilo je jaku podršku zaštitniku građana u 2015. godini. Početkom godine nekoliko ministarstava i političkih partija pokrenulo je medijsku kampanju protiv ombudsmana, kao odgovor na njegove istrage o navodnim zloupotrebama moći od strane pojedinaca bliskih premijeru, policiji i vojsci. Civilno društvo podržalo je ombudsmana kroz seriju javnih i medijskih događaja, saopštenja i onlajn aktivnosti. Ombudsman je kasnije dobio podršku i diplomatske zajednice, što je rezultiralo prekidom negativne kampanje koju je vodila Vlada RS.

Politički pritisak na medije pojačao je debatu o cenzuri u Srbiji. Komentari kojima se kritikuje Vlada RS su ograničeni u medijima i uglavnom praćeni kontra izjavama a ponekad i pretnjama od strane Vlade. OCD koje okupljaju novinare, kao što su Centar za istraživačko novinarstvo (CINS), Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA)/Istinomer i Balkanska istraživačka mreža (BIRN) Srbija, javno su napadnute od strane političara i pro-vladinih medija nakon objavljivanja svojih istraživačkih izveštaja. U nekim slučajevima, državne institucije, kao što je komunalna policija, takođe vrše pritisak na OCD. Privatizacija lokalnih medija koji su bili u vlasništvu države, u skladu sa nedavno usvojenim Zakonom o medijima, rezultirala je koncentracijom medijskog vlasništva, naročito na lokalnom i regionalnom nivou, u rukama pojedinaca koji su bilo na direktan ili indirektan način vezani za vladajuće političke partije. OCD imaju utisak da je medijska pokrivenost njihovih aktivnosti opala u toku godine.

OCD nastavljaju da grade svoje kapacitete u toku godine, pojačavajući fokus na lokalnom prikupljanju sredstava i proširenju javnog delovanja putem interneta i društvenih mreža. Nove građanske inicijative uspele su da uključe bazu i iniciraju diskusije na aktuelne teme, kao što su cene grejanja i parking servisa.

Podaci Agencije za privredne registre iz novembra 2015. godine pokazuju da ima ukupno 26 384 registrovanih OCD-a, što je za 2 168 više nego 2014. (porast od 9%). Prema podacima republičke Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, više od polovine (51.8%) postojećih organizacija registrovano je posle 2010. godine. Broj fondacija i zadužbina porastao je na 665, sa 58 registrovanih u 2015. godini. Pet novih stranih udruženja registrovano je u toku godine i sada ih ukupno ima 59.

ZAKONSKO OKRUŽENJE: 4.0

Zakonsko okruženje za OCD pogoršalo se u 2015. godini, prvenstveno usled direktnih i indirektnih aktivnosti lokalnih i nacionalnih vlasti koje su bile usmerene ka nekim organizacijama, građanskim inicijativama i medijima.

Registrowanje udruženja i dalje je jednostavno ako su osnivači pojedinci. Proces je zahtevniji kad su osnivači pravna lica. Od 2015. godine pravna lica koja žele da osnuju udruženje ili registruju mrežu treba da prilože brojna dokumenta, kao što su lična dokumenta za identifikaciju primarnih osnivača, što predstavlja izazov onim pravnim licima koja su osnovana pre više decenija.

Nekim organizacijama i građanskim inicijativama zaprećeno je sudskim postupkom i bile su sprečene da protestuju 2015. godine. Na primer Ministarstvo unutrašnjih poslova podnelo je tužbu protiv inicijative “Ne da(vi)mo Beograd” koja se suprotstavlja vladinom projektu i urbanističkom planu “Beograd na vodi”. Prva saslušanja su se odigrala na sudu u Beogradu decembra 2015. godine. Beogradska komunalna policija takođe je zabranila novinarima Istinomera da snimaju scene za pokrivanje priloga o planu “Beograd na vodi”, oduzimajući im kamere i brišući sve snimke. Demonstrantima koji su se okupili u Zaječaru da bi protestovali protiv lokalnih vlasti bilo je oduzeto pravo okupljanja, dok su neke od vođa protesta izgubili posao. Takođe, neki lokalni onlajn mediji, kao što su juznevesti.com često su na meti lokalnih poreskih inspekcija. OCD i nezavisni mediji koji se bave istraživačkim novinarstvom, kao što su BIRN, KRIK i CINS po objavljivanju svojih izveštaja bili su na udaru negativnih kampanja u medijima koji su bliski republičkim vlastima.

OCD i dalje ne dobijaju poreske olakšice na prihod od donacija, iako je inicijativa za promenu poreskih zakona u korist udruženja deo Nacionalne strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Srbiji, koja je u izradi i za koju je zadužena Vladina Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom tokom 2015. godine.

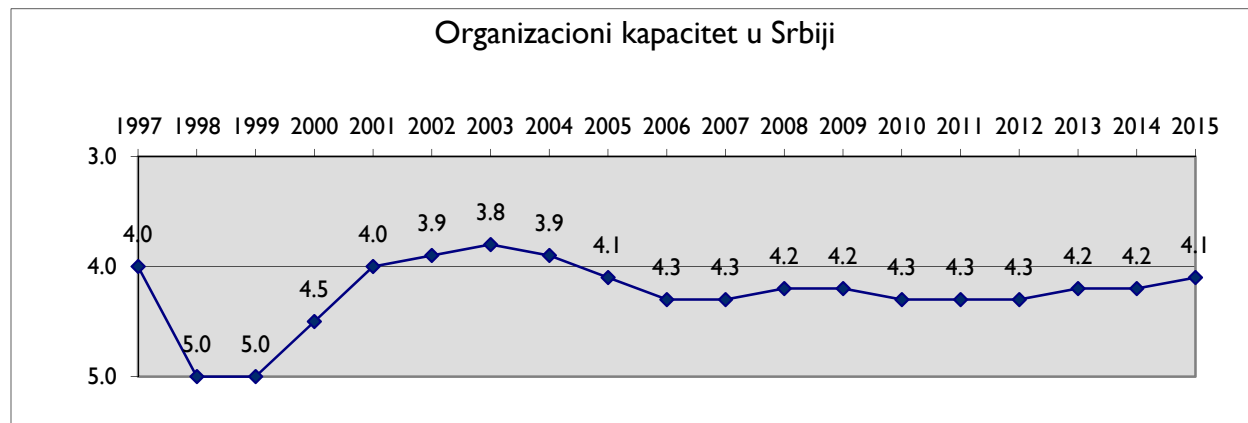
Kompanije koje daju donacije udruženjima imaju prava na poreske olakšice ali ih ne koriste u potpunosti. Neke kompanije prijavljuju da je proces komplikovan i da ga poreski organi ne razumeju, dok su drugi zabrinuti da će ih ove olakšice staviti pod lupu poreskih inspektora. Skupština Srbije je 29. decembra 2015. god. usvojila amandmane na Zakon o porezu na dobit za pravna lica kojim se obezbeđuje jednak poreski tretman za korporativne donacije državnim pružaocima usluga i udruženjima. Do sada, korporativni donatori dobijali su samo oslobođenje od poreza za donacije koje daju državnim pružaocima usluga. Pojedinci nemaju nikakve olakšice za doniranje. Neke poreske uprave čak naplaćuju od udruženja 2,5 posto na individualne donacije.

Trenutna verzija nacrtu Zakona o socijalnom preduzetništvu kreirana od strane Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, značajno ometa napore OCD-a da osnuju i aktiviraju socijalna preduzeća, na primer dajući veću diskreciju lokalnim vlastima u procesu registracije ili čak omogućava da

odrede polje delovanja socijalnim preduzetnicima. Iako je OCD koalicija za socijalno preduzetništvo uputila zvaničnu žalbu u oktobru, Ministarstvo nije odgovorilo niti objavilo neku novu informaciju. Vlada je takođe najavila da će u 2015. godini kreirati novi Građanski kodeks, koji će, kako se očekuje biti usvojen 2016. godine. Trenutni nacrt obuhvata brojne prepreke za OCD, kao što je onemogućavanje privrednih aktivnosti.

Kao i prethodnih godina, lokalna pravna pomoć nije dostupna za OCD, naročito ne za one koje su van Beograda. Pravno savetovanje i pomoć se i dalje pružaju volonterski, i ad hok od strane iskusnijih organizacija ili pojedinaca.

ORGANIZACIONI KAPACITET: 4.1

Organizacioni kapaciteti OCD-a poboljšali su se u 2015. godini, uglavnom usled stalnih napora i uspeha organizacija u izgradnji baze.

Kao što je bio slučaj sa poplavama 2014. godine, OCD su mobilisale građane i koordinisale podršku izbeglicama, gradeći jače veze i odnose. Vlada se nije angažovala oko pomoći izbeglicama sve do druge polovine godine, tako da svi koji su hteli da doniraju ili daju humanitarnu pomoć početkom godine morali su da rade preko OCD-a. Nezavisne inicijative, kao što je bila u Nišu, gde su građani zahtevali kontrolu cena grejanja, kao i protesti novinara o medijskoj cenzuri u decembru pridobili su značajnu podršku javnosti uprkos nedostatku medijske pokrivenosti. Ovaj porast građanskog aktivizma bio je potvrđen istraživanjem koje je sprovedla CRTA, a koje pokazuje da procenat građana koji učestvuju u lokalnim inicijativama porastao sa 7% (u 2014.god) na 12% u 2015.godini.

Kao i prethodnih godina, strateško planiranje i dalje je samo formalnost za većinu organizacija, pre nego proces koji će olakšati strateško odlučivanje i organizacioni razvoj. Norveška ambasada je u 2015. godini raspisala poziv za finansiranje OCD-a, koji zahteva potpuno razvijene strateške planove, i time naterala 500 organizacija aplikantata da prođu proces strateškog planiranja. Ostaje da se vidi da li OCD na ovo gledaju kao na još jedan od zahteva donatora ili shvataju da je ovo dobar povod da razviju i sprovedu prave strategije. Mnoge organizacije nastavljaju da odstupaju od svojih misija usled ograničenih mogućnosti finansiranja. Na primer, neke OCD su se prijavile za sredstva namenjena podršci izbeglicama, iako ovakve aktivnosti nisu deo njihovih radnih profila.

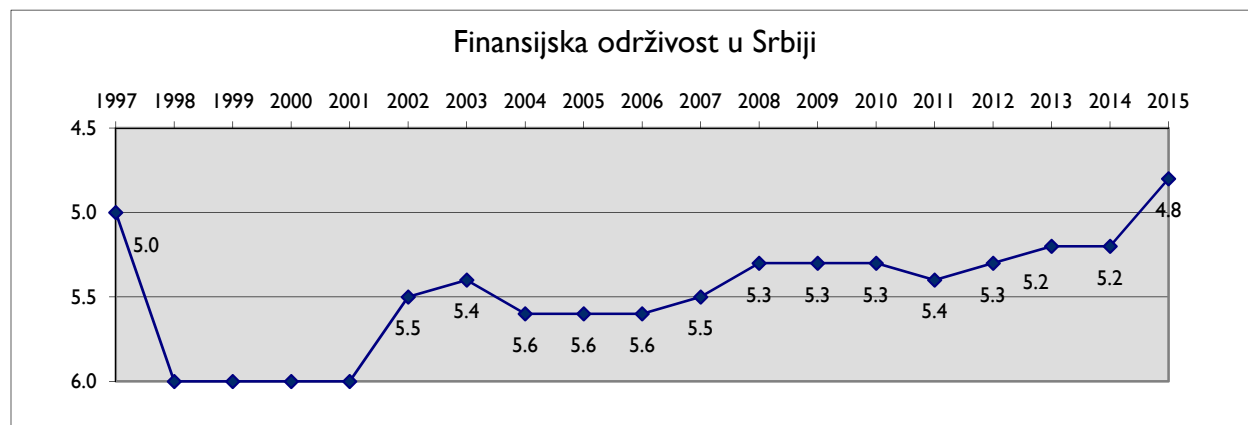
Većina OCD-a još uvek nije svesna značaja postojanja strukture rukovođenja. Kao rezultat, one se oslanjaju na jednog lidera i nemaju definisane organizacione strukture, jasne podele uloga i odgovornosti i procedura za odlučivanje. Samo par OCD-a ima aktivne upravne odbore sa pravim upravljačkim ulogama. Samo ograničen broj OCD-a sa tekućom institucionalnom podrškom ima funkcionalne rukovodeće strukture. Program "Građansko društvo za budućnost" finansiran od strane USAID-a podržao je čak jedanaest OCD-a u razvoju

rukovodeće strukture, 2013. i 2014. godine. Ove OCD nastavljaju da pružaju podršku drugim organizacijama, ali domašaj i uticaj ovih napora je ograničen.

Većina zaposlenih u OCD-a angažovana je po projektima. Ograničen broj OCD-a koje imaju institucionalnu podršku donatora ima stalne zaposlene. Obučeni kadar često napušta sektor zbog zaposlenja u privatnom ili javnom sektoru. Prema Svetskom indeksu davanja iz 2015. godine, samo 6% ispitanika u Srbiji prijavilo je svoje učešće u dobrovoljnim aktivnostima u 2014. godini. Ovaj procenat je u 2013. godini bio samo 4%. Istraživanje koje je radila CRTA potvrđuje ovaj rast, pronalazeći da je 6% ispitanika učestvovalo u dobrovoljnim akcijama u 2015. godini, 5% u 2014. i 4% u 2013. Dok je broj volontera rastao usled migrantske krize sveobuhvatni programi volontiranja i volonterski menadžment i dalje su slabi.

OCD sve više koriste nove tehnologije za promociju svojih aktivnosti i izgradnju baze. Počevši od 2016. godine partnerstvo između Trag Fondacije i TechSoup-a će obezbediti organizacijama licencirane softverske donacije. OCD se prijavljuju za ove donacije od decembra 2015. godine.

FINANSIJSKA ODRŽIVOST: 4.8¹

Finansijska održivost OCD-a poboljšala se u 2015. godini. Više organizacija uspešno prikuplja sredstva na lokalnom nivou, i broj OCD-a koje diverzifikuju svoje izvore prihoda se postepeno povećava.

Većina OCD-a i dalje se oslanja na ograničeni broj međunarodnih donatora, kao što su EU, Čarls Stjuart Mot fondacija, Fondacija za otvoreno društvo, Fond Braće Rokfeler, Nacionalna zadužbina za demokratiju, kao i broj evropskih ambasada. Međutim, povećan broj OCD-a shvata da mora potražiti druge izvore finansiranja. Povećan broj OCD-a angažuje konsultante za prikupljanje sredstava ili pokušava da razvije sopstvene. Ograničeni broj OCD-a ima dugotrajno partnerstvo sa međunarodnim organizacijama i razvojnim agencijama. Lokalne organizacije su ozbiljno zabrinute da međunarodne organizacije favorizuju inicijative koje vode beogradske organizacije. Na primer, od četrnaest organizacija koje su dobile sredstva na konkursu Norveške ambasade, samo dve imaju sedišta van Beograda.

Broj OCD-a koje su sposobne da obezbede sredstva od pojedinaca na lokalnom nivou porastao je u 2015. godini. Trag fondacija proširila je svoje programe koji imaju za cilj jačanje kapaciteta lokalnih organizacija za prikupljanje sredstava. Neke od podržanih OCD-a bile su naročito uspešne u prikupljanju sredstava od pojedinaca i neke OCD su uspele da zadrže lojalne donatore pojedince. OCD su takođe dobile sredstva od većeg broja opština. Fondacija Ana i Vlade Divac u 2015. godini proširila je program koji ulaže sredstva u Divac omladinske fondove, za finansiranje koje se udvostručuje u iznosu prikupljenom od lokalnih vlasti ili kompanija.

¹ Prilikom uređivanja izveštaja za Srbiju, lokalni ekspertski panel i Uređivački odbor primetili su da ocena za dimenziju Finansijske održivosti nije u skladu sa narativom koji prati tu ocenu, kao ni sa uporednim ocenama u regionu. Kako bi se ispravila ova situacija, Uređivački odbor je ocenu prilagodio. Iako je finansijska održivost tokom 2015. godine delimično bolja, uvećana ocena je pre svega rezultat rekalkibracije kako bi ocena za ovu dimenziju odgovarala realnosti na terenu

Prema istraživanju koje je sproveda Fondacija Katalist Balkan, u saradnji sa Tragom, kompanije, korporativne fondacije i mala i srednja preduzeća obezbedila su više donacija u 2015. godini nego prethodnih godina. Broj filantropskih aktivnosti, uključujući kako napore za privlačenje donatora, tako i angažovanje volontera, stalno raste od 2011. godine, i u 2015. godini dolazi do broja od 268 akcija mesečno, dok ih je 2014. bilo 154. Većina donacija, međutim, ide pojedincima, pre nego organizacijama. Procenat filantropskih aktivnosti usmerenih ka OCD došao je do 16%, u poređenju sa 15% koliko je bilo 2014. ali istraživanje takođe pokazuje blagi pad u procentu donirane sume koja ide OCD-ima a ne pojedincima. Najveći broj donacija usmeren je na zdravstvene probleme, podršku ranjivim grupama, siromaštvu i obrazovanju. Donacije inicijativama koje se odnose na obrazovanje i podršku ranjivim grupama stalno raste u poslednje tri godine, dok je podrška zdravstvenim problemima i siromaštvu u blagom opadanju.

Prema Svetskom indeksu davanja za 2015. godinu, 38% ispitanika iz Srbije prijavilo je donacije u humanitarne svrhe u 2014. godini što je značajan porast u odnosu na 21% u 2013. godini. Prema Svetskom indeksu davanja, ovaj porast ogleđa se u “naporima za prikupljanje sredstava nakon majskih poplava koje su 2014. godine zadesile Istočnu Evropu.”

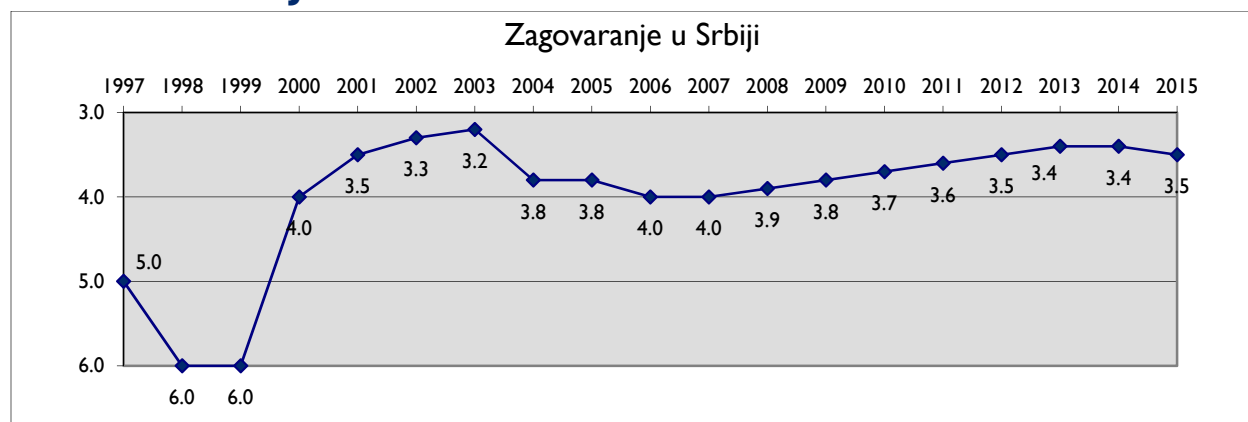
Broj OCD-a koje koriste onlajn alate za prikupljanje sredstava polako raste, uključujući i nacionalne platforme za prikupljanje sredstava kao što su donacije.rs i globalne platforme kao što su gofundme.com. OCD takođe pokušavaju da koriste tradicionalnije društvene mreže kao što su Fejzbuk i Tviter za izgradnju podrške, ali je njihov učinak ograničen.

OCD su se suočile sa većim poteškoćama u prikupljanju sredstava iz lokalnih i republičkih javnih budžeta prvenstveno usled nedostatka transparentnosti u tome kako se ova sredstva distribuiraju. Prema vladinoj Kancelariji za saradnju sa civilnim društvom, veći broj neformalnih pritužbi od strane OCD-a je primljen u 2015. u vezi procedura koje koriste lokalne i nacionalne vlasti za dodeljivanje grantova.

Nekolicina organizacija se bavi aktivnostima od kojih prihoduje. One koje to rade su uglavnom pružaoci usluga. Međutim, neke lokalne OCD počinju da nude programe koji se mogu biti predmet sponzorstava i interesantne za šire tržište, a vezani su za produkciju u umetnosti, poljoprivredu, turizam.

Samo mali broj organizacija ima kapacitet i sisteme da upravljaju finansijama na odgovarajući način. Za većinu organizacija, finansijski menadžment se sastoji od računovodstva i izveštavanja na projektnom nivou. CRTA je 2015. godine kreirala i sproveda trening program za finansijski menadžment za 30 OCD-a. Ovakvi treninzi su i ranije nedostajali sektoru.

ZAGOVARANJE: 3.5

Zagovarački naponi su se pogoršali u 2015. godini. Iako OCD imaju jače veze sa donosiocima odluka i učestvuju u mnogim telima za monitoring i konsultacije, kao što su oni koji se odnose na praćenje procesa pregovora Srbije i EU, Vlada i ministri manje su imali sluha za zagovaračke inicijative u toku godine. Prema poslednjim podacima Vladine Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, u 2014. godini ministarstva i parlamentarni organi organizovali su javne debate za samo 10% zakona i odluka koje se donose na nacionalnom nivou, i samo 20% ovih zakona i odluka uključilo je OCD kao članove radnih i ekspertskih grupa. Situacija je čak i nepovoljnija za zagovaračke napore na lokalnom nivou.

Vladina Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom nastavlja da igra glavnu ulogu u informisanju i uključivanju OCD-a u ključne procese donošenja odluka. Kancelarija je takođe zadužena za kreiranje Nacionalne strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Srbiji. Međutim, direktorka Kancelarije podnela je ostavku na svoju poziciju u martu, i do kraja 2015. novi direktor nije postavljen. Kancelarija je stoga bila ograničena u svojoj mogućnosti da deluje kao posrednik između države i OCD-a ili da vrši pritisak da se Strategija usvoji.

Izbeglička kriza stvorila je nove mogućnosti za OCD da ojačaju svoje veze sa relevantnim vladinim institucijama. Ova vladina tela koja su bila i ranije kooperativna, kao što je Ministarstvo unutrašnjih poslova, naročito policija i granična kontrola, nastavili su da saraduju sa OCD-ima. Na primer, Grupa 484 pružila je podršku izbeglicama u saradnji sa državnim ministarstvima, koja su obezbedila potrebnu infrastrukturu i transport. Sa druge strane, Ministarstvo rada, zapošljavanja, boračkih i socijalnih pitanja, koje koordiniše vladinim aktivnostima usmerenim na rešavanje izbegličke krize, manje je otvoreno i dozvoljava pristup samo odabranim grupama organizacija. Štaviše, lokalni socijalni prihvatni centri koji su pod jurisdikcijom ministarstva niti su pristupačni niti kooperativni.

OCD su i dalje aktivne u Nacionalnom konventu o Evropskoj Uniji, platformi koja okuplja predstavnike vlasti, političkih partija, OCD-a, eksperata, i poslovnu zajednicu, u vidu tematski strukturisanih debata o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Na primer, OCD koje učestvuju u diskusiji o Poglavlju 23, koje se odnosi na "Pravosuđe i osnovna prava" uspešno su zagovarale za usvajanje u proseku 60% njihovih preporuka, uključujući i neke koje se odnose na humanitarno pravo.

U toku godine, Trag fondacija je zajedno sa 115 OCD-a iz cele Srbije zagovarala za promenu Zakona o porezu na dobit pravnih lica. Ovi naponi napokon su urodili plodom krajem decembra, kada je parlament usvojio amandmane koji obezbeđuje korporativnim donatorima iste poreske olakšice za donacije OCD-ima kao što imaju na donacije koje daju državnim pružaocima usluga.

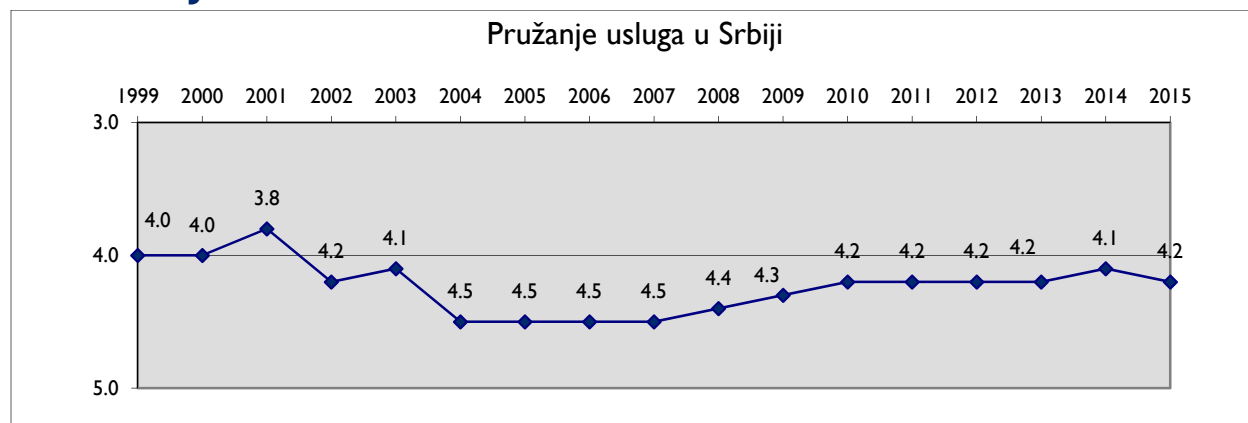
Koalicija Otvoreni parlament uspešno je zagovarala za uspostavljanje parlamentarne grupe za otvoreni parlament, sa petnaest narodnih poslanika iz vladajuće stranke i opozicije koji su postali članovi te grupe 2015. godine. Ova grupa je posvećena promociji transparentnosti parlamenta. Sredinom 2015. godine, parlamentarna Akciona grupa za reformu političkog sistema formirana je sa mandatom da prikupi nacрте modela i predloga koji se odnose na izbornu zakonodavstvo. OCD će imati prilike da učestvuju u trećem krugu debata o reformi političkog sistema. Međutim, Akciona grupa nije imala nikakve aktivnosti posle jula i s obzirom da ovo nije stalno telo u Parlamentu, nije jasno da li će nastaviti sa aktivnostima posle izbora 2016. godine.

Na lokalnom nivou, okruženje za zagovaranje se pogoršalo. Lokalne zagovaračke inicijative su uglavnom ignorisane i lokalni budžeti su postali manje transparentni. U nekim slučajevima, lokalne institucije samo su dale informacije ili saradivale sa OCD-ima kao odgovor na zvanična upozorenja od republičkih organa, kao što su ministarstva ili Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. U isto vreme, izjave lokalnih političara koje su vezane za OCD su uglavnom negativne. U Zajčaru, lokalni parlament je u februaru usvojio odluku o obaveznoj uplati od 30 000 dinara za sva javna okupljanja, zabranivši okupljanja u centru grada i time sprečivši dalje proteste u tom gradu.

Nekoliko novih građanskih inicijativa pojavilo se na lokalnom nivou. U Nišu, na primer, protesti koji su uključili hiljade ljudi rezultirali su smanjenjem od 30% za mesečne troškove grejanja.

Posle četiri godine zagovaranja od strane OCD-a, 2015. godine Ministarstvo rada uspostavilo je radnu grupu za Zakon o volontiranju, kako bi se raspravljale revizije zakona.

PRUŽANJE USLUGA: 4.2

Većina usluga koje pružaju OCD u Srbiji usmereno je na socijalnu zaštitu. Ostale usluge nisu prisutne u tolikoj meri. OCD se još uvek nedovoljno bave pitanjima kao što su siromaštvo i nezaposlenost, dva najprioritetnija problema građana Srbije. Usluge koje se pružaju u polju zaštite životne sredine su retke i u opadanju. Nekoliko jakih organizacija kao što su Privredna komora i profesionalna udruženja pružaju usluge koje su vezane za privredni razvoj. Međutim, Privredna komora je objavila da će centralizovati rad svih regionalnih privrednih komora u Srbiji, što je zabrinulo mnoge lokalne i regionalne kompanije da će njihovi interesi ubuduće biti zanemareni usled dominantnog položaja većih kompanija u Beogradu.

Napori OCD-a da ublaže izbegličku krizu pokazali su njihovu spremnost u vanrednim situacijama. OCD i građani obezbeđivale su hranu, sredstva za higijenu i skloništa za izbeglice. U drugim poljima rešavanje ovog problema bilo je ograničeno usled nedostatka finansijskih sredstava.

Cena usluga je uglavnom pokrivena od strane međunarodnih donatora, kao i iz lokalnih i republičkih budžeta. Većina usluga se pruža besplatno korisnicima i to široj grupi korisnika nego što je to članstvo organizacija. Neke organizacije koje su osnovane pre 90-ih, kao što su asocijacije osoba sa invaliditetom, pružaju usluge samo svojim članovima. Mnoge OCD izradile su publikacije i istraživačke materijale koji su dostupni drugim OCD-ima, ali ih one često ne koriste.

Ograničene finansije i nedostatak transparentnosti u preraspodeli državnog budžeta sužava mogućnost angažovanja u polju pružanja usluga. U 2015. lokalne vlasti smanjile su svoje troškove za neke vitalne socijalne usluge koje su pružale isključivo OCD, kao što su personalna asistencija osobama sa invaliditetom.

Prema Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu, lokalne vlasti finansiraju 70.6 % usluga kroz državne institucije i samo 29.4 % kroz civilni sektor. Republički zavod takođe izdaje licence za edukativne programe u oblasti socijalne zaštite. U 2015. godini, od 119 akreditovanih programa, 33 (28%) su zvanično izdate od strane OCD-a. Međutim, početkom 2015. godine, OCD su sprovele 438 (44%) od ukupno 1 001 edukativnog programa koji je implementiran i registrovan od strane zavoda, što pokazuje posvećenost i efikasnost OCD-a.

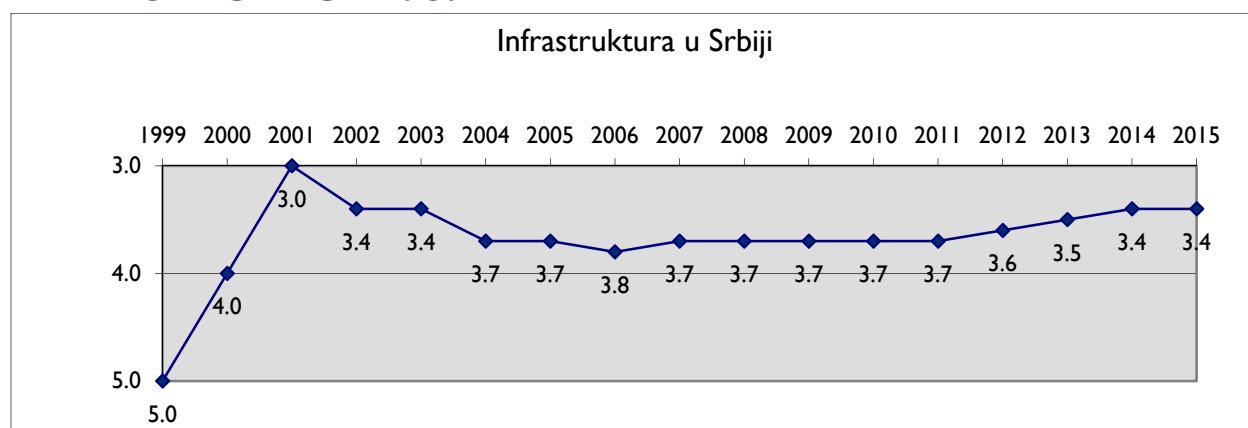
U junu, TACSO (Tehnička podrška organizacijama civilnog društva) koji finansira EU, u saradnji sa Ministarstvom rada, organizovao je konferenciju u Subotici pod nazivom "Usluge socijalne zaštite i

organizacije civilnog društva kao pružaoci usluga-EU standardi i domaće prakse”, na kojoj je učestvovalo više od 70 OCD-a. Na konferenciji je zaključeno da broj organizacija civilnog društva koje pružaju usluge socijalne zaštite opada usled privilegovanog položaja koje imaju državni pružaoci usluga u javnim budžetima. Učesnici su izrazili bojazan da su organizacije koje pružaju socijalne usluge u malim mestima čak potpuno prestale da se bave time.

Narodna skupština je 29. decembra usvojila amandmane na Zakon o porezu na dobit za pravna lica, koje je predložila Trag fondacija uz podršku preko 100 OCD-a. Sa ovim amandmanima, korporativne donacije za pružaoce usluga socijalne zaštite neće se više oporezivati kao dobit. Prethodno, ovakve olakšice bile su dostupne samo za državne pružaoce socijalnih usluga.

Zakon o socijalnoj zaštiti bio je u fazi izrade u 2015. godini. Ovaj zakon će obezbediti osnovu za sva buduća podzakonska akta koja se odnose na pružanje i pružaoce usluga socijalne zaštite. Međutim, OCD nisu bile uključene u proces izrade a informacije o sadržaju ovog zakona nisu bile dostupne. Licenciranje pružalaca socijalnih usluga je i dalje proces koji stvara kontroverze.

INFRASTRUKTURA: 3.4

Infrastruktura koja pruža podršku civilnom društvu neznatno se poboljšala u 2015. godini. Dok će EU nastaviti da pokriva njihove troškove u naredne dve godine, TACSO resurs centar prenet je na lokalnu organizaciju Građanske inicijative iz Beograda, i postao je operativan. TACSO i ostali resursni centri, kao što je Beogradska otvorena škola, nastavljaju da pružaju različite vidove podrške, uključujući pomoć u strateškom planiranju, razvoju projektnih ideja i organizacionom razvoju. Fondacije Trag i Ana i Vlade Divac, drže treninge i dodeljuju grantove za lokalne inicijative. Van Beograda, iskusnije organizacije kao što su Nacionalna koalicija za decentralizaciju (NKD) i Mreža odbora za ljudska prava, pružaju podršku u vidu davanja informacija, držanja treninga i konsultacija u vezi strateškog planiranja, finansijskog menadžementa i izrade procedura za rukovođenje. Resursni centri se finansiraju projektno od međunarodnih donatora. Resursni centri retko naplaćuju svoje usluge.

Lokalne organizacije koje dodeljuju grantove funkcionišu na istom nivou kao prethodnih godina. Prema podacima iz fondacija Trag, Ana i Vlade Divac i Iskorak, broj aplikacija koje su primili značajno je porastao u 2015. godini, iako fondacije imaju ograničene kapacitete da se prilagode povećanoj potražnji. Sredstva za regranting su prvenstveno obezbeđena kroz podršku međunarodnih donatora, iako više lokalnih pojedinaca i korporativnih donatora daju svoj doprinos ovim sredstvima u 2015. godini.

Koalicije OCD-a nastavljaju da funkcionišu na istom nivou kao i prethodnih godina. Uprkos završetku prve faze programa podrške USAID-a “Građansko društvo za budućnost” koji je podržao više koalicija u toku prethodnih godina, ove koalicije su i dalje aktivne. Neke od njih su i dalje podržane u drugoj fazi programa, a

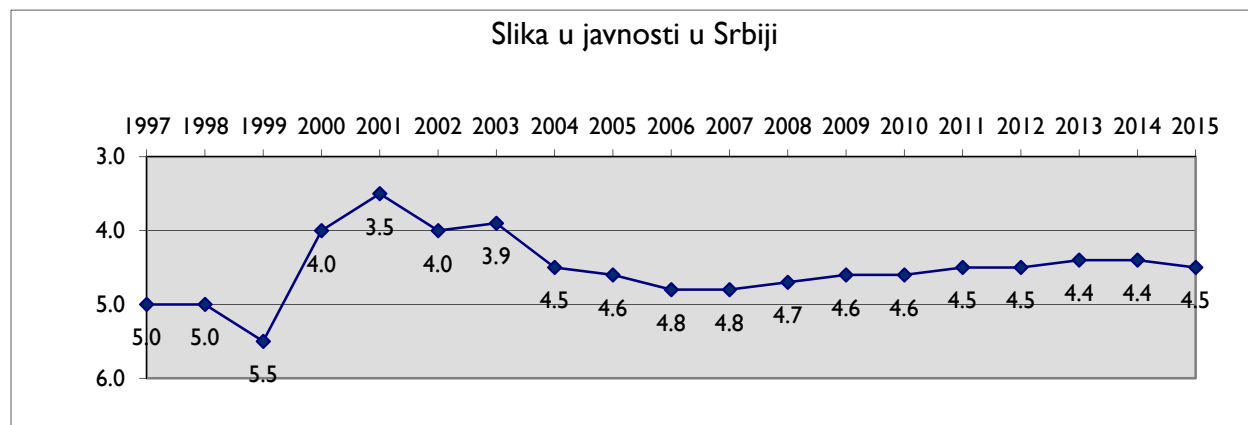
ovu podršku dobija i vladina Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom. Mreže ženskih organizacija su se profesionalizovale u radu 2015. godine. Na primer, mreža Žene protiv nasilja uključila je glavne nacionalne medije u svoju istoimenu kampanju, pružala pro bono konsultacije i savetovanja, plasirala nove inicijative za podizanje svesti, kao što je Nacionalni izveštaj o femicidu za 2015. godinu. Nacionalna mreža organizacija za decu Srbije (MODS), koja je prethodno funkcionisala kao neformalna mreža, formalno je registrovana krajem 2014. godine i sada ima 95 OCD članica.

OCD redovno dele informacije međusobno. Nova inicijativa vladine Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, onlajn platforma OCDoskop, ima za cilj informisanje i povezivanje civilnog sektora koji u Srbiji ubrzano raste.

OCD sektor u Srbiji razvio je visoko kvalifikovane trenere. Još uvek postoji potražnja za osnovnim treninzima s obzirom na to da je skoro polovina OCD-a u Srbiji osnovana u poslednjih 4-5 godina. Treninzi su dostupni u oblastima kao što su upravljanje projektnim ciklusom, strateško planiranje, prikupljanje sredstava i finansijsko upravljanje. Svi trening programi su finansirani od strane međunarodnih donatora i za učesnike su besplatni. Nivo sredstava koji se odobrava za treninge smanjio se prethodnih godina i trening programi ne zadovoljavaju potrebe organizacija u dovoljnoj meri. Veće OCD radije angažuju konsultante nego trenere, jer se više fokusiraju na poboljšanje svojih menadžerskih i programskih praksi. Većina trening materijala i dalje nije dostupna na srpskom jeziku.

Međusektorsko partnerstvo između OCD-a i države još uvek je pod uticajem donatora. OCD sklapaju partnerstva sa Vladom prvenstveno kroz radne grupe koje izrađuju pravna dokumenta u oblastima u kojima OCD imaju ekspertize. Privatni i javni sektor često angažuje OCD lidere kao nezavisne eksperte, konsultante i trenere, naročito za projekte koje finansira EU.

SLIKA U JAVNOSTI: 4.5

Medijska pokrivenost rada OCD-a se smanjuje, delom usled uticaja vlasti na medije. Informativni program je uglavnom posvećen aktivnostima Vlade. Na primer, mediji nisu izveštavali o aktivnostima OCD-a na pomoći izbeglicama, dok su naporu vlade bili značajno prikazani. OCD su javno podržale mreže nezavisnih novinara kada su bile napadnute od strane Vlade 2015. godine ali medijska pokrivenost ove podrške bila je slaba. Slično, dok je Parada ponosa uspeła i dobila podršku Vlade, mediji nisu jasno predstavili ulogu OCD-a kao organizatora. Umesto toga, naglašavana je pozitivna uloga Vlade u organizaciji parade. Međutim, serija sastanaka se dogodila između premijera Srbije i predstavnika OCD-a sredinom godine, što je doprinelo otvorenom dijalogu između države i OCD-a i dobilo pozitivnu medijsku pokrivenost. Lokalni mediji su postali zatvoreniji za OCD, i pokrivaju samo one “mekše” teme koje nisu u koaliciji sa državnim politikama.

Nacionalni medijski javni servis, RTS (Radio televizija Srbije), dobio je novi menadžment 2015. godine. RTS je dao NKD-u značajne popuste za komercijalno prikazivanje zato što je u pitanju bilo oglašavanje sadržaja od javnog značaja. RTS je takođe koproducirao TV debatu sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju (CESID) koja je bila fokusirana na unapređenje demokratskog dijaloga o političkoj zastupljenosti i izborima.

Istraživanje CRTE iz jula 2015. pokazalo je neke napretke u spremnosti građana da se uključe u rešavanje lokalnih problema. Procenat građana koji se angažuje putem lokalnih inicijativa –kako formalno tako i neformalno-porastao je sa 7% u 2014. na 12% u 2015. godini. Dvadeset dva posto građana veruje da mogu doprineti društvenim promenama učestvujući u radu OCD-a, više nego što veruje u potencijal koji ima pojedinačni internet aktivizam (18%), angažovanje kroz nezavisna regulatorna tela (16 %), ili direktno angažovanje narodnih poslanika (19%), ali je jednak verovanju građana u potencijal učešća u demonstracijama i protestima (22%).

U toku godine, državni zvaničnici su više puta izjavili da su neke OCD, mediji i novinari plaćeni od strane vlada drugih država da se bore protiv vladajućih stranaka. Vlada je takođe pokrenula kampanju protiv inicijativa istraživačkog novinarstva kao što su KRIK, BIRN, Istinomer, pokušavajući da ih diskredituju pošto se finansiraju iz stranih izvora.

Percepcija OCD-a od strane privatnog sektora se blago poboljšava, a dokaz za to je povećana podrška kompanija lokalnim inicijativama u programima Fondacija Trag i Ana i Vlade Divac. Međunarodne kompanije nastavljaju da saraduju prvenstveno sa OCD liderima, pre nego sa samim OCD-ima.

Prema medijskim ekspertima, OCD koriste društvene mreže u većoj meri, ali uglavnom za promociju svojih misija i aktivnosti a ne i da mobilišu građane. Neke OCD neguju veze sa novinarima, uglavnom angažujući ih na projektima uz nadoknadu.

Kao što je to bio slučaj i prethodnih godina, izveštavanje OCD-a prvenstveno je okrenuto donatorima, a ne široj publici i korisnicima. Transparentnost rada OCD-a polako raste, i sve više organizacija unapređuje svoje sajtove. Međutim, OCD retko izrađuju godišnje izveštaje. Kad se to desi, ne trude se da ih naprave dostupnim i lakim za razumevanje od strane javnosti.

OCD su kreirale i potpisale Etički kodeks pre nekoliko godina. Međutim, primena kodeksa se ne prati, a efekti su nejasni. Mreža fondacija na Balkanu SIGN, u 2015. godini objavila je Priručnik za OCD, koji predstavlja standarde i principe za prikupljanje sredstava. U 2014. godini, trenersko-konsultantska zajednica izradila je Etički kodeks trenera i konsultanata. Kodeks je promovisan u 2015. godini i trebalo bi da bude usvojen 2016. od strane trenera i konsultanata.

Indeks održivosti organizacija civilnog društva (IO OCD) je važan analitički alat koji meri stepen razvoja civilnog sektora u regionu centralne i istočne Evrope i Evroazije. Indeks beleži razvoj civilnog sektora u dvadeset četiri države već devetnaest godina. Indeks analizira šire podsticajno okruženje za civilno društvo, fokusirajući se na pravni okvir za rad NVOa, organizacione kapacitete, finansijsku održivost, zastupanje, pružanje usluga, infrastrukturu i sliku sektora u javnosti. Svaka dimenzija ocenjuje se kroz sedmostepenu skalu, na kojoj ocena 1 ukazuje na izuzetno visok razvoj, dok ocena 7 ukazuje na nizak nivo razvoja. Indeks je razvijen od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) u partnerstvu sa lokalnim organizacijama u svakoj od zemalja u kojoj se implementira indeks.

Za više informacije, molimo Vas kontaktirajte Nacionalnu koaliciju za decentralizaciju putem imejl adrese: info@decentralizacija.org.rs.

Verziju na engleskom jeziku izveštaja o Indeksu održivosti OCD za centralnu i istočnu Evropu i Evroaziju za 2015. godinu možete naći na sledećem linku: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>

Nacionalna koalicija za decentralizaciju

Trg Učitelj Tase 1A/2

18000 Niš, Srbija

Tel: +381 18 24 71 53

www.decentralizacija.org.rs